

ali drugače znanih likov z njihove scene. Gangsterski lastnik kluba Ameba, Damir (Sebastjan Starič), ki obožuje fiktivno različico slavnih čokoladnih mini rolad, je še en tipičen protagonist univerzuma Matter. Gangstersko-gasterbajterskih likov, dilerjev in drugih malih kriminalcev sicer kar mrgoli po njihovih komadih, tej fascinaciji pa je posvečen tudi njihov prvi kratki film **Pimpin Piaf** (2017, Matic Zavodnik).

Tako kot postopajo liki v njihovih komadih, postopajo tudi v filmu, vse dokler Dačova glavna naloga, ki mu jo v zadržanem deliriju preda njegov izginuli oče (Davor Janjič), ne postane maščevanje Zekiju (Bonino Englaro), rivalskemu dilerju, s katerim je morda zanosila njegova sestra (Maša Grošelj), a tega on noče priznati. Seveda mu bodo ob glasbeni podlagi legendarnega trap komada WNDE-ja iz 2017 *Pošrek* zažgali in uničili avto, kar je še eden v vrsti klasičnih Matter tropov. Tej družinsko-prijateljsko-katastrofični napetosti tik pred koncem sveta se priključi še *femme fatale*, Kim (Anja Drnovšek), hčerka enega od direktorjev podjetja, ki Dača obrne na glavo, v resnici pa se hodi na to stran hriba, med klošarje in kmete, le zabavat »na safari«. K zadušljivemu vzdušju filma sicer pridodajo stereotipni ženski liki, ki niso nič drugega od noseče sestre, zmešane mtke, *femme fatale*, znervirane frendice, kurbe ali počasne trgovke.

A kot Dačo, Tunja in Lilčke na koncu padejo v past, pade v lastno jamo tudi film. Utrip *Amebe*, za katerega se zdi, da poskuša biti znanstvenofantastični film noir, iz določenih kotov sicer ujame direktor fotografije Peter Perunović, tudi redni sodelavec Matter, a ostaja s kamero kljub vsemu bližje videospotovski logiki časa in prostora. *Ameba* je tako predvsem dodatek ali povzetek univerzuma Matter, ki kot samostojni filmski izdelek izpade kot globine izpraznjena lupina školjke. Fosil neke scene, neke generacije, nekega trenutka, ki ga bo morda neki drugi trenutek iz perspektive druge generacije lahko naredil tudi za povsem soliden *zeitgeistovski*

kult. Premiera v postreferendumskega momentu za vodo je morda najboljše naključje, ki je doletelo ta film.

DEKLE JE POLETELO

ŽIGA BRDNIK

Krog življenja

S čudovito uvodno kader sekvenco dobesečno pristanemo na živahni tržaški ulici, sredi življenja, med ljudmi, v baru, za šankom, v družbi dijakinje Nadie (Alma Noce). Pogledi moških jo poželjivo premerijo, na kar se niti ne odzove, ampak samozavestno nadaljuje svojo brezskrbno pot. Čisto običajen prizor iz vsakdanjega življenja – nam daje vedeti izkušena italijanska režiserka Wilma Labate. In od tega trenutka naprej skriva svoj avtorski izraz za strogo realistično, skoraj dokumentaristično fotografijo in rahlo zrnasto, surovo sliko, ki spominja na domačo ročno kamero ... Nadia je prav tako običajno dekle iz delavske družine v delavskem mestu, ki se pridno uči in goji upe, da bo nekoč delala v hotelirstvu. Kot introvertirana adolescentka, s katere obraza ne moremo veliko razbrati, nima prijateljev in prijateljic. Očitno neizkušena se zato hitro odzove na nagovarjanje spogledljivega vrstnika (Luka Zunic), ki jo prepriča v obisk stričevega stanovanja. A na prvi pogled nedolžno srečanje se sprevrže v nasilno epizodo, ki ji življenje obrne na glavo.

Trd pristanek v krutosti patriarhalnega sveta je zajet v dolg, mučen, neizprosni prizor posilstva, ki mu ni in ni konca,

a je do zadnje sekunde na mestu. Ne gre namreč za filmsko eksploatacijo travmatične izkušnje, saj je, čeprav še kako realistično kruta, posneta z veliko senzibilnosti in sočutja. Z Nadio čutimo vsak trenutek strahu, njeno otrplost, vsak poseg vanjo, najprej v njeno zavrnitev, nato v njen prostor in nato še vanjo. Dobesedno trpimo z njo, na lastnem telesu lahko občutimo kanček njene tragedije. S tem pa lahko dobesedno začutimo tudi argumente za spremembo zakonske definicije posilstva, ki se končno po uspešnem referendumu dogaja tudi v Sloveniji: na njej ni znakov nasilja, saj se ob nenadnem izbruhu agresije ni mogla braniti, od strahu je enostavno otrpnila. Ob odlični igri Alme Noce, dodatno poudarjeni z žalostnimi, surovimi ulicami Trsta, vidimo tudi posledice tega dejanja: stisko, tesnobo, zaprtost vase, odmaknjenost, bolečino, sram ... Nasprotniki večje zakonske zaščite žensk pred spolnim nasiljem bi si vsekakor morali pogledati ta film, lahko pa bi služil tudi kot vzgojni primer za mladostnike in mladostnice.

Zgodba se ne ustavi pri individualnem dejanju, ampak nadaljuje z analizo veliko bolj subtilnih vidikov patriarhalne družbe in kulture molka, ki še vedno obkroža spolno nasilje. Že pred dogodkom se zgodi sumljiv pomežik posiljevalčevega strica, ko nečaku da ključke svojega stanovanja in s slabo metaforo – »vklopi pečko in pogrej sobo« – da jasen namig, naj si jo po moško vzame. Ko se ustrahovanje napadalca nadaljuje, da Nadia ne bi razkrila njegovega dejanja, začutimo težo molka, ki preveva vso družbo in zaradi katere si ne upa spregovoriti. Ko se njena stiska z nosečnostjo nadaljuje, kar mora slej ali prej razkriti staršem, nam je takoj jasno, zakaj je tako dolgo oklevala. Oče jo ozmerja s »kurbo« in želi kar sam odločiti o njenem telesu ter jo prisiliti v splav, mati, tudi sama introvertirano resignirana, pa zgolj molče izpolnjuje očetova navodila. Ko se Nadia noseča odpravi na avtobus, ji moški odstopi sedež, nato pa se z mednožjem drgne ob njeno roko ...

Naslov **La ragazza ha volato** (Wilma Labate, 2021), ki bi ga lahko v slovenščino v grobem prevedli kot »dekle je poletelo«, pride do izraza v drugem delu filma, ko se Nadia pred nami naenkrat pojavi visoko noseča, čeprav pred tem vse kaže, da bo splavila. Po trdem pristanku, ko ji je nasilni dogodek polomil mlada krila, se začne znova postavljati na noge in predvsem zase. Hitro mora odrasti, zato nas njena odrezava in samosvoja transformacija iz dekleta v žensko iz trenutka v trenutek preseneča, kar spremlja tudi premik v filmskem jeziku, ki se iz ozkih prostorov in bližnjih kadrov začne počasi odpirati. Vse dokler je v lepo osvetljenem kadru domače jedilne mize znova ne vidimo kot popolnoma odrasle, samozavestne, samostojne matere, ki si upa na svoje mesto postaviti tudi očeta. Transformacija je popolna – dekle je poletelo v odraslo življenje in postalo ženska.

A avtorica nam ne vzbuja iluzij s srečnim koncem. Z dialogi, vidno izmučenostjo Nadie in njene matere nam daje vedeti, da je takšno življenje zahtevno, polno pasti in trdega dela. Ter da je to le ena individualna zgodba, ki ne more govoriti o celokupnosti ženske in človeške izkušnje. Skupaj s kamero namreč skozi okno poletimo tudi mi in se nadstropje za nadstropjem vzpenjamo do vrha bloka, nato pa se nam odpre pogled na Trst. Kakšne zgodbe se skrivajo za sosednjimi vrati, kaj šele v sosednji ulici ali četrti? Koliko žensk je še pretrpelo podobno izkušnjo in koliko se jih je po njej uspelo pobrati? Hkrati s tem pa je to tudi pot navzgor po časovnici človeškega življenja, saj na balkonu vsakega naslednjega nadstropja vidimo starejšo žensko, dokler v predzadnjem sin ne pomaga materi pri obešanju perila – sta to Nadia in njen Livio? – in dokler na zadnjem balkonu ne zazeva praznina, poudarjena s spuščnimi roletami. Čas leti ... življenjski krog se sklene ... in znova razpre. In preprostost filmskega jezika, s katerim nam to pričara Labate, je naravnost čudo-vita.

